INTERNATIONAL JOURNAL OF POLITICAL SCIENCES AND ECONOMICS
Impact Factor (research bib) - 9,78
https://ijmri.de/index.php/ijpse , German international journals company
ISSN
2751-9708

USE OF INDUCTIVE AND DEDUCTIVE METHODS IN TEACHING PRACTICAL TRAINING IN TOURISM AND RECREATION GEOGRAPHY

Aybibi Matchanova

Associate Professor of the Department of Geography of the Ural State

University named after Abu Rayhon Beruni, g.f.f.d

E-mail:aybibimatchanova@gmail.com

Tel: (50) 7101979

Risolat Gulimmatova

1st year master's degree student in geography

E-mail: risolatgulimmatova0307@gmail.com

Tel:(95) 025-18-75

Abstract

This article discusses the role of inductive and deductive methods in organizing practical exercises in the field of tourism and recreation geography, their didactic significance, and their functions in developing geographical knowledge in students. In this small study, observation, analysis, and comparison of pedagogical experience were used.

The results show that inductive and deductive methods are used to achieve a deep understanding of practical tasks and form students' free thinking.

Keywords

tourism geography, recreation, inductive and deductive method, practical exercise, territorial analysis, pedagogical methods

Annotatsiya

Ushbu maqolada turizm va rekreatsiya geografiyasi fanida amaliy mashgulotlarni samarali va qiziqarli tashkil etishda induktiv va deduktik metodlarning orni va ularning didaktik ahamiyati hamda talabalarda geografik bilimlarni rivojlantirishdagi funksiyalar yoritiladi. Ushbu kichik tadqiqotda davomida kuzatuv,tahlil, pedogogik tajriba taqqoslash metodlaridan foydalanildi.

Natijalar induktiv va deduktiv metodlardan foydalanilib, amaliy topshiriqlarning chuqur ozlashtirilishi va talabarni erkin fikrlashni shakllantiradi.

Kalit sozlar

turizm geografiyasi , rekreatsiya, induktiv va deduktiv metod , amaliy mashgulot , hududiy tahlil, pedogogik metodlar

Аннотация

В данной статье рассматривается роль индуктивного и дедуктивного методов в организации практических занятий по географии туризма и рекреации, их дидактическое значение и функции в развитии географических знаний студентов. В данном небольшом исследовании использовались наблюдение, анализ и сравнение педагогического опыта.

Результаты показывают, что индуктивный и дедуктивный методы используются для достижения глубокого понимания практических заданий и формирования свободного мышления студентов.

Ключевые слова

география туризма, рекреация, индуктивный и дедуктивный методы, практические занятия, территориальный анализ, педагогические методы

Kirish. Hozirgi kunda Turizm va rekreatsiya geografiyasi sohalari talabalaridan hududiy jarayonlarni, turistik resurslar taqsimoti , rekreatsiya hududlarining funksional tuzilishini chuqur taxlil qilish talab etadi. Ushbu jarayon esa amaliy mashgulot darslarimizni samarali handa didaktik metodlardan foydalangan holda tashkil qilishimiz lozim . Induktiv va dedukliv metodlar geografik bilimlarni shakllantirishda bir birini toldruvchi, universal mantiqiy yondashuv bolib, amaliy mashgulot darslarda talabaning tahliliy fikrlashi , dalillardan xulosa chiqarishi yoki qoidalardan kelib chiqib muammoli variyatlarni yechish konikmalarini shakllantiradi.

Mavzuga oid adabiyotlar (Literature review)

Geografiya talimi boyicha tadqiqotlarda induktiv yondashuvning faktlardan umumlashtirish konikmasini shakllantirishi, deduktiv metodning esa nazariy konsepsiyalarini amaliyotda qollashga yordam berishi takidlanadi. Ammo hozirgi zamonaviy talimda turizm va rekreatsiya geografiyasi fani uchun maxsus ishlab chiqilgandidaktik metodlar yetarli emas. Ushbi kichik tadqiqot shunday masalalarni yechimini topishga yordan beradi.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi turizm va rekreatsiya geografiyasi fanining amaliy mashgulotlarida induktiv va deduktiv metodlardan foydalanish samaradorligini aniqlash va bir qancha metodik tafsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda kuzatuv pedogogik tajriba, tahlil va taqqoslash metodlaridan foydalanildi.

- Induktiv metodlardan foydalanganimizda amaliy mashgulot darslarimizda talabalarga aniq faktlar asosida xulosa chiqarish imkoni yaratiladi. Misol uchun, talabalarga malum bir hududning turistik resurslari boyicha malumotlar taqdim etilib , ular asosida umumiy xulosalar chiqariladi. Ushbu jarayonda talabalarda kuzatuv-taxlil-xulosa zanjiri shakllanadi.

- Deduktiv metodlardan foydalangamimizda esa dastlab talabalarga nazariy bilim berishimiz lozim . Songra talabalar ushbu nazariyani real hayotdagi muammoni yechimini toppish topshirigI beriladi. Bu esa talabalarda konseptual fikrlash va nazariyani amaliyotda qollash konikmalarini rivojlantiradi.

Tahlil va natijalar (Analysis and results)

INTERNATIONAL JOURNAL OF POLITICAL SCIENCES AND ECONOMICS
Impact Factor (research bib) - 9,78
https://ijmri.de/index.php/ijpse , German international journals company
ISSN 2751-9708

Tadqiqot natijalariga kora induktiv metod talabalarning tahliliy fikrlashini oshirgan bolsa, deduktiv metod nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etishni kuchaytirgan. Har ikki metod bir birini toldruvchi metodlar qollanganda oquv jarayonining samaradorligi sezilarli oshgan. Turizm va rekreatsiya geografiyasi geografiyasi fanidaoqitish jarayonining oziga xosligi shundaki, unda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy konikmalarni ham shakllantiradi. Turistik hududlarni organish, rekreatsion salohiyatni baholash, tabiiy-geografik omillarni tahlil qilish, statistic malumotlar bilan ishlash , xaritalar yaratish bularning barchasi mantiqiy fikrlashni va tizimli yondashuvni talab etadi. Shu nuqtai nazardan induktiv va deduktiv metodlarning amaliy mashgulotlarda qollanishi oquvchilar bilimini puxta shakllantirishda muhim omil bolib xizmat qiladi.

1. Induktiv metodning tahlili.

Induktiv metod kichik kuzatishlardan umumiy xulosaga kelish tamoyiliga asoslanadi. Taxlil natijalari shuni korsatadiki:

Talabalar avval mahalliy hududni, kichik obyektlarni yoki alohida turistik resurslarni kuzatish orqali ozlarida turizmning umumiqonuniyatlarini anglaydi. Amaliy mashgulotlarda turistik obyektlarning turli xil fotosuratlari, xaritalari, statistic malumotlar asosida erkin xulosa chiqarish qobiliyati oshadi. Mantiqiy fikrlash, tahlil qilish va dalillarga asoslanish konikmalari shakllanadi.

Induktiv metodlarni ayniqsa quyidagi mavzularda samarali natija korsatadi:

- ✔ Hudud rekreatsion salohiyatini aniqlash
- ✔ Tabiat zonalari va turistik resurslarni taqqoslang
- ✔ Mahalliy turizm turlarini organish
- ✔ Ekologik rekreatsiya imkoniyatlarini baholash

2. Deduktiv metodning tahlili

Deduktiv metod esa umumiy tamoyillardan , nazariy bilimlardan kelib chiqib, amaliy yani hayotga tadbiq etishni nazarda tutadi. Tahlil natijalari shuni korsatadiki: Talabalar nazariy qonuniyatlar- rekreatsiya talabi, turizm mintaqalanishi,hududiy tashkil qilish asosida real hayotda ham turistik hududlarni baholay oladilar. Talabalar bilimini strukturalashtiradi, ularga tizimlilik va mantiqiy yondashuv beradi. Umumiy geosiyosiy va iqtisodiy jarayonlarni hududiy turizm rivojlanishiga tadbiq etish konikmasini shakllantiradi.

Deduktiv yondashuv ayniqsa quyidagi mavzularga katta ahamiyatga ega:

- ✔ Turizm geografiyasining nazariy modellarini real hayotda turistik hududlarga qollash;
- ✔ Turistik geografik zonalarni ilmiy jihatdan asoslab berish;
- ✔ Rekreatsiya hududlarini toifalash va tasniflash;
- ✔ Xalqaro turizm oqimlarini hududiy tahlil qilish;

Quyida induktiv va deduktik metodlardan foydalanib Hududning rekreatsion salohiyatini baholash mavzusida taxlil qilamiz.

Tahlil	Induktiv metod Faktdan -Xulosaga	Deduktiv metod Nazariyadan -Amaliyotga
Amaliyotni olib borish jarayoni	Dastlab hudud boyicha aniq faktlar toplanadi; Aholi,transport,turistik obyektlar, landshaft,iqlim,suv resurslari	Ushbu metodda dastlab Rekreatsiya geografiyasi boyicha nazariy malumotlar olinadi: Rekreatsion salohiyat darajasi, Rekreatsion resurslar salohiyati va boshqalar.
Malumot manbalari	Statistik malumotlar,xaritalar, mahalliy kuzatuv	Oquv adabiyotlari, nazariy malumotlar, turli xil ilmiy maqolalar.
Tahlil jarayoni	Barcha resurslar alohida organilib , umumiy xulosa chiqariladi. Masalan: Suv manbalari- iqlim; landshaft-rekreatsion imkoniyat	Nazariy malumotlar asosida Rekreatsion hudud asosan ball bilan baholanadi
Talabalarda shakllanadigan konikma	Mustaqil kuzatish,dalillarni solishtrib yakuniy xulosa chiqarish.	Nazariy bilimlarni amaliy hayotga tadbiq qilish, tizimli fikrlashni rivojlantiradi.
Amaliy misol	Masalan, Zomin hududi: Iqlimi yumshoq, mineral suvlar mavjud Davolash turizmi rivojlangan.	Teoretik modelga kora: Rekreatsion resurslar 5ta omilga bolinadi Zomin har biro mil boyicha ball bilan baholanadi.
Tahlil natijasi	Hududning rekreatsion salohiyati yuqori,chunki mavjud tabiiy resurslar dam olish uchun qulay.	Hududning rekreatsion salohiyati 85% (yaxshi)- nazariy modelga toliq mos
Kamchiliklari	Bazan talaba faktlari notogri bolishi mumkin	Nazariya barcha hududlarga toliq mos kelmasligi , bazi real omillarga modellar bilan umumlashmasligi mumkin.
Afzalliklari	Talaba erkin fikrlashni va kuzatishni organadi.	Tizimli, tez va aniq baholash imkonini beradi.

Demak , yuqoridagi jadvalga kora shuni aytishimiz mumkinki, Induktiv metodlar real faktlar asosida, deduktiv metodlar esa nazariy malumotlar asosida hududning rekreatsion salohiyatini

aniqlashga yordam beradi. Biz har ikkala metodlardan foydalanganimizda hududning imkoniyat darajasi aniq , asosli va kompleks baholanadi.

Xulosa

Tahlil natijalariga kora shunday xulosa qilishimiz mumkinki, Turizm va rekreatsiya geografiyasi fanida amaliy mashgulotlarni oqitishda induktiv va deduktiv metodlar bir birini toldiruvchi mantiqiy yondashuvlar ekanligini korishimiz mumkin. Ularning uygunlashtirilgan holda qollanilishi dars jarayonini yanada sifatlilik darajasini oshiradi va talabalar bilimlarining chuqur ozlashtirilishini taminlardi. Induktiv va deduktiv metodlar bir birini toldivuvchi , talabalarni faol va mustaqil fikrlashga, tahlil va chuqur izlanishga undovchi samarali vositalar hisoblanadi. Demak, ushbu metodlar amaliy mashgulotlarda uygun holda qollash talim jarayonini yanada jonlantiradi, nazariy bilimlarni amaliy konikmalarga aylantiradi hamda talabalarni professional tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduraxmonov ,A. (2020). Turizm va rekreatsiya geografiyasi: nazariya va amaliyot. Toshkent: Ozbekiston davlat universiteti.

2. Karimova, D (2021). Innovatsion talim texnologiyalari: nazariy asoslar va amaliy qollanma. Samarqand: Samarqand davlat universiteti.

3. Muradov, S (2019). Geografiya fanida interaktiv talim metodlari. Buxoro: Buxoro davlat universiteti.

4. Xodjayev, R. (2022) Turizm va rekreatsiya geografiyasi: oqitish usullari va innovatsiyalar. Toshkent:Ozbekiston Milliy universiteti.

5. Nosirov, N.(2020). Oqitishda innovatsion metodlar va ularning tasiri. Nukus:Qoraqalpogiston davlat universiteti.

6. Rasulova ,M (2021). Muammoli oqitish metodlari: turizm va rekreatsiya geografiyasi misolida. Fargona: Fargona davlat universiteti.

7. Ismoilov,A. (2023). Loyiha asosida oqitish: nazariy va amaliy jihatlari. Toshkent: Ozbekiston davlat pedogogika universiteti.

8. Shodmonov , E. (2022). Geografiya fanida oyin metodlari va simulyatsiyalar. Andijon: Andijon davlat universiteti.